

7/7597

SİDRE İNİR

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI

SAYI : B.02.0.007/ 0/146
KONU :

ANKARA
27.16.2002

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: TBMM Bşk.'nın, 04.06.2002 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02 – 7/7597-15668/37012 sayılı yazısı.

Karaman Milletvekili Sayın Zeki ÜNAL'ın Bakanlığımıza tevcih ettiği, 7/7597-15668 esas no'lu Yazılı Soru önergesi cevabı hazırlanarak ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Şükrü S. GÜREL
Devlet Bakanı

Ek: Soru önergesi cevabı (6 sayfa)

DAĞITIM :
Gereği :
TBMM Başkanlığına

Bilgi :
Başbakanlığa

**KARAMAN MİLLETVEKİLİ SAYIN ZEKİ ÜNAL'IN 7/7597-15668
ESAS NO'LU YAZILI SORU ÖNERGESİ CEVABI**

Eti Zeolit Kimya Sanayi ve Ticaret AŞ'nin kuruluşu ve Zeolit Projesinin gelişimine ilişkin özet bilgi vermekte yarar görülmektedir.

Deterjan tipi sentetik zeolit üretmek için Bosna-Hersek'te yerleşik Biraç Holding Şirketi yetkilileri ile yapılan görüşmeler sonucunda hazırlanan ilk fizibilite etüdüne göre Seydişehir'de kurulacak olan 50.000 ton/yıl Zeolit-4A üretim kapasiteli tesis için kurulacak olan şirkete Eti Holding A.Ş.'nin %48,5 hisse ile iştirak etmesi fikri doğmuştur.

Buna istinaden Yüksek Planlama Kurulu'nun 24.03.1995 tarih, 95/T.25 sayılı kararı ile Eti Zeolit Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş. adı altında kurulacak olan şirkete Etibank Genel Müdürlüğü'nün (Eti Holding A.Ş.) % 48,5 oranında sermaye payı ile iştirak etmesi uygun bulunmuştur. Gerekli izin, onay ve yetkilerin alınmasını müteakiben 17 Haziran 1996 tarihinde Ortaklar Anlaşması imzalanmış, 01 Ağustos 1996 tarihinde de Eti Zeolit Kimya Sanayi ve Ticaret AŞ'nin kuruluşu tamamlanmış ve Etibank Genel Müdürlüğü (Eti Holding A.Ş.) bu şirkete % 48,5 sermaye hissesi ile iştirak etmiştir. 15.07.1997 tarihinde yapılan Şirket Olağanüstü Genel Kurul toplantısında şirket sermayesinin 980 milyar TL. olarak belirlenmesine karar verilmiştir.

Şirketin kuruluş aşamasında yapılan 1996 tarihli fizibilite etüdüne göre; tesisin yatırım maliyetinin 22.618.929 ABD Doları olacağı, 50.000 ton/yıl zeolit 4-A maddesinin üretileceği ve bu ürünün 35.000 tonunun iç piyasaya satılacağı, 15.000 tonunun da ihraç edileceği ve şirketin karlı bir kuruluş olacağı görüşüne varılmıştır.

Şirketin kurulmasına müteakiben yatırımının Eti Zeolit A.Ş.'ce Fizibilitede öngörüldüğü üzere % 40 öz kaynak, % 60 döviz kredisiyle gerçekleştirilmesi kararlaştırılmış ve gerekli finansmanın temini amacıyla yerli ve yabancı çeşitli finans kuruluşlarıyla kredi görüşmelerine başlanmıştır. Şirketteki özel sektör payının düşük olması, Bosna-Hersek'te yerleşik büyük ortağın politik ve savaş riski taşıması, bulunabilecek krediye Bosna-Hersek'li ortağın kendi payı oranında teminat mektubu bulamaması gibi nedenlerle, kredi temini çalışmalarından bir sonuç alınamamıştır.

Ancak bu sırada Eti Zeolit Kimya Sanayi ve Tic. AŞ., tarafından şirket iştirak statüsünde iken, şirket öz kaynakları kullanılarak projenin aşağıda belirtilen aşamaları gerçekleştirilmiştir.

- Tesisin temel mühendislik projeleri yaptırılmış,
- Seydişehir Alüminyum Tesisleri bünyesinde bedeli mukabili tesis arsası alınarak zemin etütleri yaptırılmış,
- Sentetik zeolit tesisi detay mühendislik projeleri yapılmış,
- Kristalizatörler, tesis otomasyonu ve buharlaştırıcı ünitesinin bağlantısı yapılarak firmalara avans ödemeler yapılmıştır.

Bosna-Hersek'li yabancı ortakların savaş sonrası durumu nedeniyle öz kaynak temin edemeyeceğinin anlaşılması üzerine 08.02.2000 tarih ve 2000/283 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla iki yabancı ortağın 365 hissesinin Hazine Müsteşarlığı'nca tespit edilen (1 hisse = 4.224,49 USD) bedel üzerinden Eti Holding A.Ş. tarafından satın alınmasına ve Eti Holding A.Ş.'nin şirketteki sermaye payının % 85'e yükseltilmesi suretiyle Eti Zeolit Kimya Sanayi ve Ticaret AŞ'nin Bağlı Ortaklık haline getirilmesine ve şirket sermayesinin 11 trilyon 120 milyar TL.'ye çıkarılmasına karar verilmiştir.

Eti Holding A.Ş.'nin Bağlı Ortaklığı haline dönüştürülen Eti Zeolit Kimya Sanayi ve Ticaret AŞ'nin 10 Mayıs 2000 tarihinde yapılan Olağanüstü Genel Kurul Toplantısında şirketin mevcut Ana Sözleşmesi, 233 sayılı KHK hükümleri çerçevesinde Eti Holding AŞ'nin Ana Statüsüne göre tadil edilerek onaylanmış ve şirketin sermayesi 980 milyar TL.'den 11 trilyon 120 milyar TL.'ye yükseltilmiştir. Bu durumda projenin tamamen öz kaynak kullanarak gerçekleştirilmesi söz konusu olmuştur.

Şirketin iştirak statüsünden Bağlı Ortaklık haline gelmesiyle sözkonusu yatırımın da Teşekkülün diğer Bağlı Ortaklıklarının yatırım projelerinin gerçekleştirildiği şekilde Eti Holding'in bağlı olduğu KHK ve yönetmelikler çerçevesinde Eti Holding A.Ş.'nin ilgili birimlerinin yürütümünde gerçekleştirilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Eti Holding A.Ş. Yönetim Kurulu'nun 21.09.2000 tarih ve 103/4 sayılı kararı ile; Seydişehir Sentetik Zeolit 4-A projesi yatırımının oluşturulacak bir teknik heyetin yapacağı çalışma sonucu belirlenecek optimum ekonomik ölçekteki kapasite ile gerçekleştirilmesi karar altına alınmıştır. Bu karar üzerine oluşturulan heyet 1996 tarihli fizibilite ışığında Kasım 2000 tarihli fizibilite etüdünü hazırlamıştır. Bu çalışma esnasında Eti Holding A.Ş.'nin Pazarlama birimince yapılan pazar araştırması kullanılmıştır. Bu aşamada yurtiçi pazarda deterjan sektöründe faaliyet gösteren firmalara sentetik zeolit 4-A maddesinin kullanımı konusundaki görüşleri sorulmuştur. Firmalardan alınan cevaplardan iç pazarda deterjan üretiminde zeolit 4-A maddesi kullanılmadığı, katkı maddesi olarak Sodyum Tripolifosfat (STPP) kullandıkları ve bu fosfatlı maddenin kullanılmasını yasaklayan yasal bir engel bulunmadığı, % 50 oranına kadar kullanılmasının serbest olduğu anlaşılmıştır.

Diğer taraftan üretilcek ürünün % 70 kadarının iç pazarda satılması hedeflendiğinden bu durum ürünün iç piyasaya satılabilirliği konusunda bazı endişeleri ortaya çıkartmıştır. Ancak teknoloji transferini gerçekleştirecek olan know-how sahibi Bosna-Hersekli yabancı ortak ürün kalitesini garanti etmekte ve yerli deterjan üreticilerinin bu ürünün kullanımına hazırlanmalarını temin amacıyla ürün tanıtımı, zeolitli deterjan reçetelerinin tanıtılması ve gerekli diğer çalışmaların yapılacağı, "Teknolojik Pazarlama" tabir edilen bir çalışmanın yapılacağı Ortaklar Anlaşmasında yer almaktadır. Bu çalışma tesis yapım aşamasında gerçekleştirilecektir. Bu çalışmanın sonuçları ürünün iç pazarda satılabilirliği konusundaki belirsizliklerin ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır.

1996 tarihli Fizibilite Etüdünde pazar konusu özet olarak aşağıdaki şekilde ele alınmıştır.

Deterjan tipi sentetik zeolit talebi yıllık % 13 büyüme hızı ile artmaktadır. Birçok gelişmiş ülkede, deterjanlarda STPP kullanımı kısıtlanmış bir kısmında da tamamen yasaklanmıştır.

1995 yılında Avrupa'da sentetik zeolit durumu;

Avrupalı üreticilerin toplam zeolit üretimi 620.000 ton/yıl iken 630,000 ton/yıllık bir tüketim olmuştur.

1994 yılında en büyük sentetik zeolit tüketicileri, Henkel 152.000 ton/yıl, Procter & Gamble 120.000 ton/yıl, Lever 110.000 ton/yıl, Benkiser 90.000 ton/yıl, Dalli 25.000 ton/yıl, Colgate 13.000 ton/yıl dır.

Analizler ve tahminler göstermektedir ki 2000 yılında Avrupa sentetik zeolit talebi 1 milyon ton/yıl miktarını geçecektir.

1995 yılında Amerika'da sentetik zeolit durumu;

Sentetik zeolit, fosfat tabanlı katkı maddelerinin ikamesi olarak uzun vadeli avantajı 1992 ve 1993 yılında ABD. pazarında devam etmiştir. STPP'nin kullanımı %15 düşüşle 750 milyon libre/yıl'a düşmüş ve yeni açılan tesislerle birlikte zeolit üretimi 400.000 ton/yıla çıkmıştır.

ABD'de zeolit katkı maddesi olarak ilk defa 1978 yılında tanınmıştır. Önde gelen üreticiler olan Procter & Gamble ve Colgate Palmolive, 1982 başlarında en kaliteli deterjanlarının formüllerine zeoliti eklemişlerdir.

ABD. deterjan pazarının % 50'sine sahip olan Procter & Gamble, diğer tip yüksek kalite deterjanların yanı sıra çok popüler olan Cheer and Tide deterjanlarında zeoliti kullanmaya başlamıştır. 1994 yılında, Procter & Gamble'ın zeolit kullanımı ABD. pazarında 130.000 ton/yıl'ı geçmiştir.

ABD. pazarının % 25'ine sahip olan Lever, 1994 yılında 120.000 ton/yıl zeolit kullanmıştır.

1995 yılında Asya'da sentetik zeolit durumu;

Japonya 1980 yıllarında STPP kullanımını kesip zeolit kullanmaya başlayan ilk ülkedir. Toplam zeolit tüketimi Japonya'da 130.000 - 140.000 ton/yıl arasında değişmektedir. Toz deterjanların % 95'i STPP'sizdir ve zeolit bulunmaktadır.

Japonya'da zeolit kullanımı, çevre koruma hareketleri ve deterjanlarda zeolit'in kullanımı, Güney Kore ve Tayvan'daki deterjan üreticilerini Japon üreticilerinin yaptıklarını takip etmeye zorlamıştır.

Hindistan'da, bu toplam katkı maddesi talebi 300.000 ton/yıl olduğundan komşu ülkelerdeki zeolit üreticileri gözünde bu ülkeyi oldukça çekici yapacak olan birkaç tane küçük zeolit tesisin yapılması için yoğun analiz ve hazırlıklar başlatılmıştır.

Yakın ve Ortadoğu'nun katkı maddesi ihtiyacı, Çin, Kazakistan ve bazı Avrupa ülkelerinden ithal edilen 150.000 ton/yıl STPP tarafından karşılanmaktadır. STPP'nin çevreye olan zararlı etkisi ve kullanımının yasaklanması belli bir zamandır İran'da incelenmektedir.

Çin ve Sovyetler Birliği ülkeleri halen katkı maddesi olarak STPP kullanmaktadır ve Asya ülkelerinin ihtiyacının bir kısmını karşılamak üzere büyük miktarlarda (özellikle Çin'de) üretmektedirler.

Üretim maliyeti ve satış fiyatı tahminleri aşağıdaki gibidir.

Üretim maliyeti	278 USD/ton (amortisman dahil)
Ürün satış fiyatı	420 USD/ton İç Pazar (fabrika teslimi)
Ürün satış fiyatı	420 USD/ton + (40USD/ton nakliye) Yakın ve Orta Doğu Pazarı
Ürün satış fiyatı	330 USD/ton + (60 USD/ton nakliye) Avrupa Pazarı
Ürün satış fiyatı	370 USD/ton + (40 USD/ton nakliye) Yunanistan Pazarı

Üretilecek zeolit satış miktarları;

35.000 ton/yıl Türkiye pazarına,
8.000 ton/yıl Avrupa ve ABD'ye,
3.000 ton/yıl Yakın ve Orta Doğu'ya,
4.000 ton/yıl Yunanistan'a satılması öngörülmüştür.

Yukarıdaki bilgilerin ışığında Soru Onergesinde yer alan sorular ve bu sorulara verilen cevaplar aşağıdadır:

Soru 1:

Verilen haber doğru ise, Eti Holding, Zeolit 4A maddesi için yaptığı yatırım için, başlangıçta iç piyasa ve ihracat yapacağı dünya pazarında niçin araştırma yapmamıştır?

Cevap 1;

Yukarıda özet olarak anlatılan gelişmelerinden de anlaşılacağı üzere, Eti Holding A.Ş. (Etibank Genel Müdürlüğü) Seydişehir'de kurulacak olan deterjan tipi sentetik zeolit 4-A maddesi üretmek üzere yapılacak yatırıma ilişkin, Bosna-Hersek'li yabancı ortaklarca 1996 yılında hazırlanmış olan fizibilite etüdünün Pazar bölümünde; sözkonusu maddenin dünya'daki üretim ve tüketim durumu, pazar tahminleri Avrupa'daki deterjan girdi maddeleri tüketimi, sentetik zeolit talebinin büyüme tahminleri, satış fiyatı tahminleri gibi bilgiler yer almaktadır. Görüldüğü gibi fizibilite kapsamında Pazar araştırması yapılmıştır. Ülkemiz iç pazarına yönelik olarak, deterjan üreticilerinin katkı maddesi olarak zeolit 4-A kullanmadıkları, bunun yerine STPP (Sodyum Tripolifosfat) kullandıkları bilinmektedir, Ancak zeolit 4-A maddesi, STPP'ye alternatif bir katkı maddesi olup, fiyat ve kalite avantajı sağlayacağı, ayrıca çevre kirliliğine karşı olumsuz etkileri olmaması nedeniyle ülkemizde üretilmesi halinde deterjan üreticileri tarafından tercih edileceği öngörülmüştür. Bu maddenin ülkemizde deterjan üreten firmalarca kullanılmasının sağlanması yönünde de Know-how sahibi ve teknoloji transferini gerçekleştiren Bosna-Hersek'li ortaklar firma hazırda gerekli çalışmaları yapacaklardır.

Soru 2:

Ekonomik krizin pençesinden kurtulamayan ülkemizde, ekonomiye hiçbir katma değer kazandırmayacak, 22,5 milyon dolarlık yatırımın yapılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu durum, Devleti zarara sokmak anlamına gelmiyor mu?

Cevap 2

Yatırım aşamasında bulunan sentetik Zeolit 4-A yatırımının, Ülkemiz ekonomisine herhangi bir katma değer kazandırmaması söz konusu değildir. En son hazırlanan Temmuz 2001 tarihli fizibilite rakamlarına göre, 29 milyon USD tutarında harcama ile gerçekleşmesi beklenen bu tesiste 115 kişinin istihdamı öngörülmekte olup proje, 20.000.000 USD yıllık satış hasılatı, 21.370.000 USD (indirgeme oranı % 12 alınmıştır.) net bugünkü değer, geri ödeme süresi 4.55 yıl olacaktır. Bu haliyle ürünün hedeflenen satış rakamlarının gerçekleşmesi halinde ekonomik parametrelerinin olumlu görüldüğü bir projedir.

Soru 3

Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu müfettişlerinin konuyu "İvedi durum raporu" olarak ele almasının sebebi nedir? "İvedi" kelimesiyle bir usulsüzlüğe mi vurgu yapılmaktadır? Değilse nedir?

Cevap 3:

Bu rapor, Kasım-2000 Fizibilite Raporu değerlendirmeleri ışığında hazırlanmış olup, herhangi bir usulsüzlük sözkonusu değildir. Projenin fizibilitesindeki belirsizlikler yabancı ortaklar ile yeniden değerlendirilmiş, yatırım tutarı yeniden hesaplanmıştır. Ortaklar Anlaşması ile ilgili tadilat çalışmalarına da devam edilmektedir.

Soru 4:

Müteaddit kereler Eti Holdingle ilgili basında yer alan Devleti zarara sokma, Usulsüzlük ve görevi kötüye kullanma biçimindeki şikayetler ve yöneticilerle ilgili davalar ortada iken, soruşturmaların ve devam eden davanın selameti açısından yetkililer niçin açığa alınarak görevden el çektirilmemiştir.

Cevap 4

Eti Holding AŞ'nin faaliyetleri ülkemizin maden ve mineral kaynaklarının değerlendirilmesi amacıyla kalkınma Programları, Hükümet Politikaları ve Yatırım stratejilerine bağlı olarak yürütülmektedir.

Eti Holding AŞ'nin ülkemiz yer altı kaynaklarını *günümüz* bilgi ve teknolojilerine uygun bir şekilde değerlendirilmesi sonucunda elde ettiği ve ülkemize kazandırdığı ekonomik ve sosyal değerler ortadayken aksini söylemek ve bunlarla ilgili bir kısım basında yer alan bazı iddialara göre Eti Holding A.Ş. hakkında kanaat sahibi olmak yanlıştır. Eti Holding A.Ş. faaliyetleri ekonomik ve teknik kriterler çerçevesinde karlı bir şekilde yürütülmektedir. Devletin zarara sokulması, usulsüzlük ve görevin kötüye kullanılması biçimindeki şikayetler ve iddialar doğru değildir. Müfettişlerce gerekli her türlü inceleme ve soruşturma yapılmaktadır. Bir takım iddia ve şikayetler, şüphesiz ki hukuki zeminde aydınlığa kavuşturulacaktır.

Soru 5:

Eti Holdingin yöneticileri binleri tarafından korunuyor mu? Korunuyorsa, bu suça ortak olmak anlamına gelmiyor mu?

Cevap 5

Eti Holding A.Ş. bir Kamu İktisadi Teşebbüsü olup, Kanun, Kararname, Ana Sözleşme ve Yönetmelikler çerçevesinde yönetilmekte ve denetlenmektedir. Eti Holding A.Ş'nin denetimini yapan organlar kendi tüzük ve yönetmeliklerine uygun olarak görevlerini yürütmekte ve en sonunda bütün faaliyetler TBMM KİT Komisyonu tarafından ele alınarak incelenmekte ve denetlenmektedir. Eti Holding yöneticilerinin mevcut işleyiş dışındaki bir organla ilişki içinde olması veya koruyucu anlamında muhatap bulması sözkonusu değildir.

Bilgilerinizi rica ederim.